

Och hade en sådan funnits, skulle den med säkerhet ha observerats och tagits till vara vid den mycket noggranna genomgången av fornminnesområdet.

Joh. Bureus har i sin samlingsbok *Sumlen* (F a 12 i Kungl. Biblioteket) gjort följande anteckning (*Svenska landsmålen* Bih. 1: 2, 1886, s. 214): »Runostenar. En (sadhe Lasse i Ähl i Vendil) står vidh byn som näst norrann för Tenstadha kyrkio är, en eenstakat gård.» Bureus har här lämnat plats för gårdens namn, men det har tyvärr icke blivit ifyllt. Han fortsätter sedan: »En Runesteen, upå honom äro lagde 3 eller 5 andre trinde stenar. Så ofta the häfvas af, så lägger åter bonden them tijt igen, som Peer Humble i Rysta i Tensta skulle hafva sagt för honom.» Det är svårt att förstå, vilken av de kända runstenarna i Tensta sn detta skulle avse. Bräcksta-stenen (U 1039) är närmast, men icke N om kyrkan. Golvesta (U 1041) ligger visserligen N om Tensta kyrke, men avståndet är väl stort. Lokaluppgiften skulle onekligen passa bra för Gödåker. Och det kan nog även här vara fråga om en rest sten utan inskrift.

1042. Källbo, Lugnet, Tensta sn.

Pl. 68.

Litteratur: B 504, L 241, D 1: 226. J. Bureus, F a 6 s. 132 n:r 94 (Caspar Cohl), F a 5 n:r 382, F a 1 s. 86; J. Rhezelius, F a 10: 1 n:r 55 b, F l 1 n:r 30; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 76; R. Dybeck, *Fornminnen i Tensta sn 1864* (ATA); E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 49; J. Eriksson, *Inventering av fornlämnningar i Tensta sn 1928* (ATA); *Handlingar i ATA 1927, 1930*.

Äldre avbildningar: J. Rhezelius, teckningar (i F a 10: 1 och F l 1); J. Bureus, kopparstick (F f 6 n:r 160); J. Leitz (och J. Hadorph), träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 504); Dybeck (D 1: 226); J. Eriksson foto 1928.

Den stora, men fragmentariska runstenen står omkr. 300 m. SSÖ om Lilla Källbo, 25 m. V om torpet Lugnet, i skogskanten. Ristningen är vänd mot ÖSÖ.

Runstenen var känd redan av Bureus. Den fanns »Wedh Tiälebo» (F a 6), »Tiälebod» (F a 5), »Wedh Tiäleboo» (F a 10: 1), »På Skoghen widh Tiälbo grind» (F l 1). — *Ransakningarna* (1677): »I Kiählboohagan är en Stoor Runesteen Fullskrifvin.» — J. Peringskiöld, *Monumenta*: »Tiälebo». Träsnittet har påskriften: »Kälbo wreet i Teensta sochn» (B 504: »Källbo vred»; L 241: »Källbo wret»). — R. Dybeck 1864: »Vid Källbro [sic!] ett stycke af en runsten.» *Sveriges runurkunder* (s. å): »Af denne i Bautil fullständigt upptagne, präktige runsten återstår nu bara förevarande stycke, jämnte en del af det oristade fotstycket, hvilket jag icke infört. Ligger nu ett stycke från byn i skogen.» — *Inventeringen 1928* (J. Eriksson): »Runsten vid lägenheten Lugnet, 500 m. Ö om gården, nedre delen av en mycket stor runsten. Två stycken äro avslagna, flera torde kunna upphittas». Stenen restes år 1930, varvid de båda lösa styckena fastsattes med stenkitt på h. sidan.

Blågrå, grovkornig granit. Stenens höjd 1,35 m., bredd 1,95 m., ristningens höjd 0,78 m., bredd 1,63 m. Stenen har ursprungligen varit ganska stor med en höjd av omkr. 2,5 m. Jämn, vacker yta, som dock har fördärvats genom vittring och avskalning av tunna skivor i stenens ytlager. Ristningen är väl huggen och tydlig.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter äldre läsningar):

rikatr . lit r[e]sa . st[en] yftr . biur . faþu sn ouk mþur sifriþ . usnikin] . kuli risti . run

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60

Rik[v]atr let ræisa stein æftir Biorn, faður sinn, ok móður [sina] Sigrið. Osnikinn. Kiuli(?) risti run[ar].

»Rikvat lät resa stenen till minne av Björn, sin fader, och sin moder Sigrid. Osniken. Kjule(?) ristade runorna.»

Till läsningen: Framför 1 r finnes en grund fördjupning, möjligen ett sk . 3 k är icke stunget; icke heller 53 k eller 53 u. 4 a är tydligt; icke h. Sk efter 6 r är tydligt. Intet sk efter

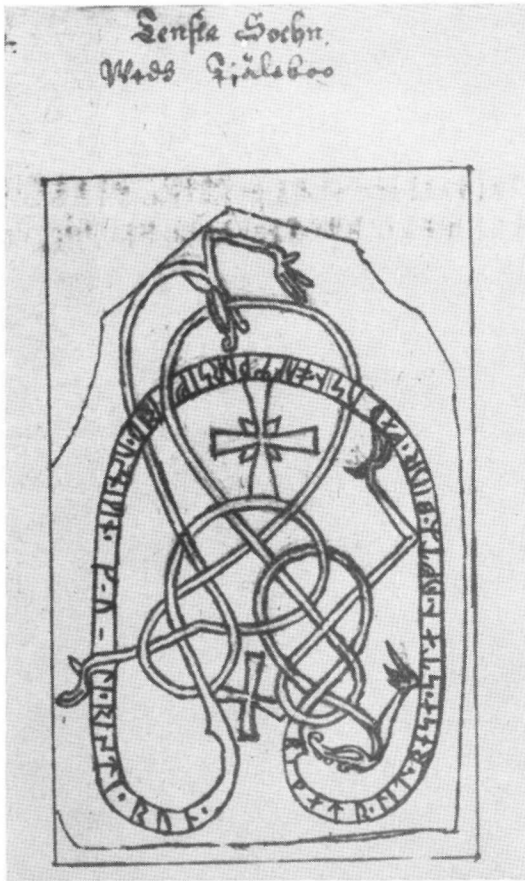

Fig. 258. U 1042. Källbo, Tensta sn.
Efter teckning av Rhezelius (F a 10: 1).

Fig. 259. U 1042. Källbo, Tensta sn.
Efter teckning av Rhezelius (F l 1).

9 t. Nedre hälften av 11 e förstörd, i en spricka; likaså övre stapeln i 12 s. Sk efter 13 a tydligt; likaså sk framför 52 k. Bred fördjupning mellan hst och bst i 53 u; ovisst om den är huggen. R. 63 liknar ett o þ. Men troligen är endast det nedre strecket hugget. Ovanför 63 n är ristningsytan förstörd mellan slingorna. Om här ha funnits några runor, kan ej avgöras.

Caspar Cohl (F a 5): rikatr·lit·resa·stan·yfta·biur·fapu sn·ouk mþur sifrip·usnikin·kuli·risti·run. t-runan i yfta står snett lutande; sannolikt efteråt insatt mellan f och r. Likaså på Rhezelius' teckning i F l 1 (se fig. 259). — Rhezelius, F a 10: 1: rikatr·lit·resa·stan·yfta·biur·fapu sn·ouk mþur sifrip·usnikin·kuli·risti·run.; F l 1: rikatr·lit·resa·stan·yfta·biuru·fapu sn·ouk mþur sifrip·usnikin·kuli·risti·ruo. — Hadorph och Leitz (B 504): rikhtr·lit·r·esa·sten yfta·biur·fapu sn·ouk mþur sifrip·usnikin·kuli·risti·run. — Dybeck har endast påträffat en del av fotstycket med runorna 1—11: rikatr·lit ri... »Bautils h är oriktigt, och stafven till t i lit finnes å sten.»

J. Bureus (F a 5) tolkar inskriften så: »Richatus fecit erigi saxum in mem. Biuri patris sui et matris Sifridæ Vsnikin. Gullo sculpsit Run.» — J. Rhezelius (F l 1): »Rikatus fecit erigi lapidem Beroni patri suo et matri Sigfridi Vsnikin. Gulli excidit runas.» — Peringskiöld: »Rikåter lätt upresa Steen till åminnelse efter Biur sin fader, och sin moder Sigrid Osniken. Gylle uthbögg Runerna.» — E. Brate: »Rik(v)at lät resa stenen efter Björn, sin fader, och sin moder, Ingefrid(?). Osniken Gylle ristade runorna. — ifrip är förkortning. Rollen av usnikin är oklar, måhända biträdande ristare. Man väntar verbet 'rista' i pl.»

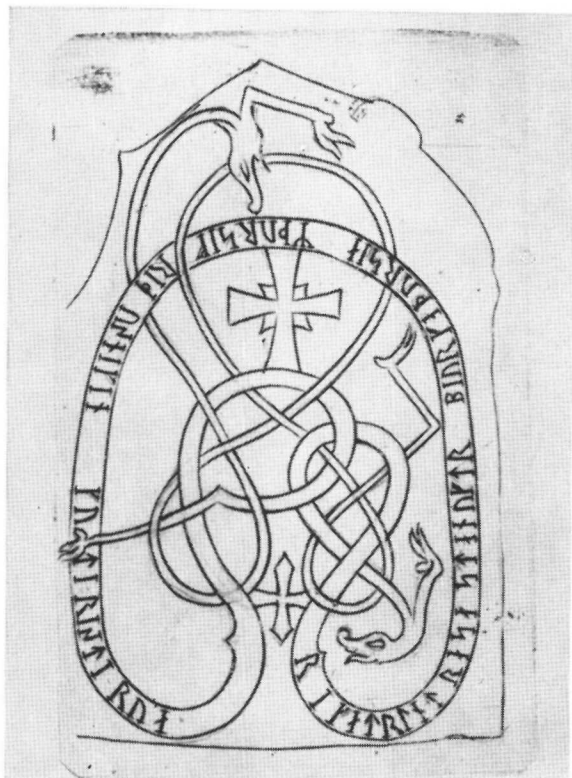

Fig. 260. U 1042. Källbo, Tensta sn.
Efter kopparstick av Bureus.

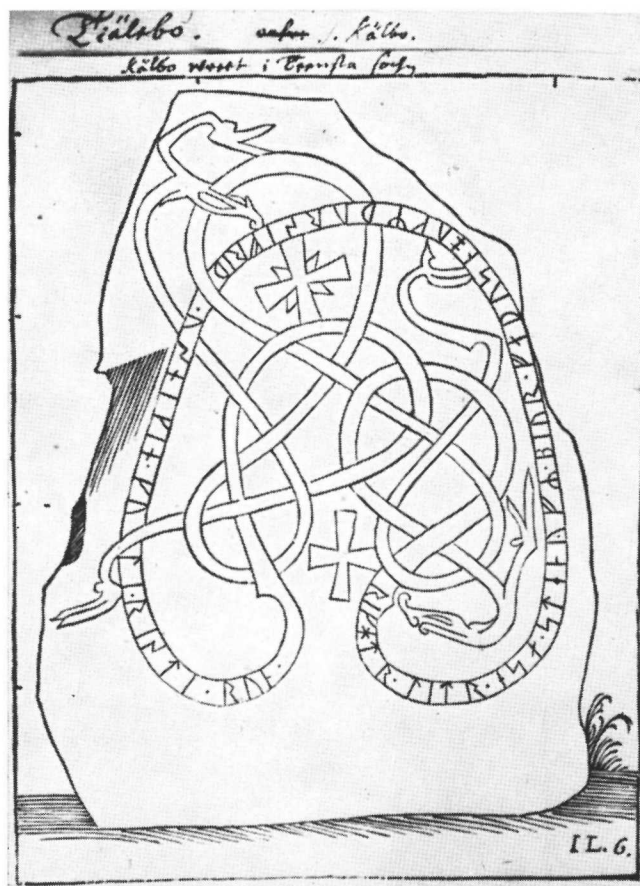

Fig. 261. U 1042. Källbo, Tensta sn.
Efter B 504.

Ristaren har flera gånger utelämnat en runa: *i i yfta, n i biur, r i faþu, i i sn, o i mpur, an i run*, troligen också *i i* sitt eget namn 52—55 *kuli*. Det är samme man som har ristat U 1039 och 1040 och som där tecknar sitt namn *kiulin* och *kiuli*. Se närmare U 1039.

45—51 *usnikin* är säkerligen ett namn *Osnikinn*, känt från flera andra runinskrifter; se Sö 335. Det står här utanför satssammanhanget i inskriften. Det kan knappast vara ett tillägg till det föregående, vare sig ett tillnamn till Rikvat eller till Sigfrid. Snarare kunde det vara ett tillnamn till *Kiuli*; jfr *ofaigr · ybir* U 485. Nu förekommer emellertid även på en annan av Kjules ristningar, U 1040, att ett personnamn i nominativ står omedelbart framför sista satsen: *ki - ilmutr · kiuli rsti*. Möjligen är det, såsom Brate antager, fråga om en medhjälpare vid ristningen. Det är dock att märka dels att det icke finns något bindeord 'och' mellan namnen, dels att predikats verbet står i singular.

41 *f* är sannolikt felläsning (eller felristning) för *g*. *Sigrið* är ett av vikingatidens vanligaste kvinnonamn. Men även en form av detta namn med bevarat *f*: *Sigfrið* (*Sifrið*) är tänkbar. — Namnet *Rikatr* är icke känt från någon annan runinskrift. Det har samma förled som *Rikviðr* (se U 848). Efterleden torde vara adjektivstammen *-hvatr* (liksom i *Sighvatr*, *Sigvatr*, *Sigatr* se Sö 317).